

**120. Hejőpapi, Bodza
(KÖH 78459)****Borsod-Abaúj-Zemplén megye Ő, Sza**

Örökségvédelmi hatástanulmány készítése során vizsgáltuk Hejőpapi É-i határát. A 068/29–35. hrsz.-ú területeken egy nem túl intenzív régészeti lelőhelyet azonosítottunk. A jellegtelenségi és a császárkori szarmata kerámiatöredékeket a Hejő árteréből kiemelkedő kisebb magaspart K-i lábánál találtuk.

A terepbejáráson Nagy S. József vett részt.

MISKOLCZI MELINDA

**121. Hejőpapi, Gyulaj
(KÖH 78445)****(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Sza**

A Hejőpapi területén tervezett 2. sz. öntözővezeték kialakítása során, régészeti megfigyelés keretén belül új lelőhelyet azonosítottunk. A településtől D-re, a Gyulaj nevet viselő területen a megelőző feltárás keretén belül neolitikus és császárkori (szarmata) gödröket bontottunk ki. A területen egy 2–3. századi gyermeksíris is előkerült. A rablott temetkezés egy fibulát és néhány üvegyöngyöt tartalmazott. A feltárt gödrök leletanyaga közül egy *terra sigillata* töredék emelkedik ki.

MISKOLCZI MELINDA

**122. Hernádnémeti, Bársonyos
(KÖH 80297)****(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) N**

2011-ben terepbejárást végeztünk a Miskolc–Nyíregyháza vasút korszerűsítése által érintett, a projektben 3. sz. lelőhelyen. A nyomvonal 1929–1932 km-szelvénye között nagy kiterjedésű népvándorlás kori település felszíni nyomait azonosítottuk.

A Hernádba Böcs mellett ömlő Bársonyos-patak eredeti, szabályozás előtt kanyargós medre, és annak ásott csatornája éppen a vasút alatt egyesül. A két meder közti enyhén kiemelkedő dombon helyezkedik el a lelőhely, de az ásott csatorna Ny-i oldalán is találtunk 1–2 felszíni leletet.

A lelőhely a vasút É-i oldalán terül el, és az 50 m-es vonalon belül található annak D-i széle. Azonban a vasúti töltés É-i és D-i oldala mentén 2–3 m mély, 15–20 m széles árok húzódik, amely részben építési anyag bányászása közben keletkezett, részben pedig a patak medréhez tartozik. Ez az árok térben elválasztja a lelőhelyet a vasúttól. A lelőhely eredeti területe minden bizonnyal soha nem érte le a vasút vonalát. Erre a következtetésre juthatunk akkor, ha megfigyeljük, hogy a lelőhely dombját jelentő szintvonal szinte teljesen körbefut, azaz az eredeti partvonal és ebből következően a lelőhely széle majdnem teljesen épnek mondható.

P. FISCHL KLÁRA – SZALONTAI CSABA

**123. Hetes, Alsó-Kistói-dűlő 2. lelőhely
(KÖH 78715)****(Somogy megye) Ő**

Lakossági bejelentés érkezett a község határában talált régészeti lelőhelyekről. 2011. május 17-én terepbejárást végeztünk

a bejelentővel közösen. A korábban regisztrált Alsó-Kistói-dűlő 1. (KÖH 26573) és Gárdonyi-dűlő (KÖH 56296) lelőhely bejárása mellett egy új lelőhelyet sikerült behatárolni:

Az Alsó-Kistói-dűlő 2. lelőhely a Jutáról Hetesre vezető műúttól D-re, az Alsó-Kistói-dűlő és a Gárdonyi-dűlő határán terül el. Az őskori kerámiatöredékek elsősorban kerültek elő, inkább az É-i és a D-i rész volt az intenzívebb.

Munkatárs: Cserép Tamás.

NÉMETH PÉTER GERGELY

**124. Hidasnémeti, Kiserdő
(KÖH 78561)****(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ő, U, R**

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Múzeumi Igazgatóság munkatársai 2011. július 5–8. között Miskolczi Melinda régész vezetésével próbafeltárást, majd július 8. és augusztus 15. között megelőző feltárást végeztek a Széchenyi és Iskola utcák közötti szennyvízvezeték fektetése kapcsán.

A lelőhely kiterjedését csak megközelítőleg tudtuk behatárolni (a teljes nyomvonal hosszúsága: 250 m, a régészeti jelenségekkel fedett szakaszok szélessége: 2,5 m volt). Az ásatás során összesen 38 objektumot tártunk fel, melyekből a leletanyag előzetes feldolgozása alapján 26 egyértelműen a középső újkőkor (késő tiszadobi, kora bükki), 6 a késő rézkori badeni kultúra időszakába, egy gödör pedig a rézkori bolygatás következményeként mindkét időszak leleteit tartalmazta. Őt jelenség meghatározása egyelőre bizonytalan, de nagy valószínűséggel őskori.

A legtöbb újkőkori objektum funkcióját tekintve tároló- és hulladékgyűjtő. Nagyméretű, házépítéshez szükséges anyagnyerő gödröket is dokumentáltunk, melyeket később szintén hulladékgyűjtőként hasznosítottak. Szinte a teljes nyomvonalon megfigyelhető egy 50–40 cm mélységben szórvány kerámiával jelzett újkőkori kultúrális szint, mely az objektumok felett koncentráltan jelentkezett. Feltártunk egy megközelítőleg ÉNy–DK irányú paticskoncentrációt, mely egy ház omladéka lehetett. Ezt is és a telepen feltárt egyik sírt is nagymértékben károsította a szántás. A nagy mennyiségű patics felszedését és a terület nyesését követően az omladék alatt cölöpszerkezetes házra utaló oszlophelyeket figyeltünk meg.

Két temetkezést is feltártunk. Az egyik az újkőkori kultúrális szint alatt feküdt, sírfoltja nem volt. Igen rossz megtartású, feltehetően K–Ny tájolású, jobb oldalára fektetett, melléklet nélküli (újkőkori?) sír, amelynek csontjai szinte szilánkokra hullottak szét. A 3. kutatóárok végében található agyaggyerő gödörbe két csontvázat, egy felnőttet és egy gyermeket helyeztek (*Az illusztrációt lásd a 67. oldalon!*). A sír beásásának nyoma itt sem látszott. A vázak tájolása DK–ÉNy irányú, mindkettő baloldalra fektetett, a gyermek lábait enyhén felhúzták. A felnőtt átöleli a gyermeket, ami talán az egyidejű elhalálásra utalhat. Felszedés közben a felnőtt kézcsonthaját, ujjpercein és a gyermek koponyáján vörös színű okkerfesték nyomaikat figyeltük meg. Az anyagnyerő bontásakor a gyermek feje fölött 3–4 cm-rel egy kerek, lapos mészkögyöngy került elő. A sírhoz tartozása bizonytalan. A temetkezést egy rézkori gödör bolygatta, ezért a felnőtt alsó végtagjait mélyebben szétszórva

Hidasnémeti, Kiserdő. Kettős zsugorított csontvázak temetkezése

ebből a beásásból gyűjtöttük össze. A csontvázak antropológiai vizsgálat alatt állnak, ezért korukra, haláluk körülményeire vonatkozó pontosabb adatokat csak a vizsgálatok elvégzését követően adhatunk.

Az objektumokból előkerült leletanyag mennyisége igen jelentős. A legnagyobb számban kerámiatöredékeket gyűjtöttünk. A középső neolitikum időszakában a házi kerámiára a pelyvás soványítású, sárgásbarnára, barnára égetett, vastag falú darabok jellemzőek, melyeket sokszor mély hullámos vonalakkal díszítettek. Több gödörből került elő kiöntőcsöves töredék. Szinte minden újkőkori gödörben megtalálhatóak a perem alatti lyuk-soros példányok, néhány esetben lelógó bütyökkel kombinálva.

A finomkerámiát gondosan kidolgozták, az edények fala egészen vékony, fényes felületű. A leletanyagban tipikusak az ún. bomba formájú edények. A díszítésnél a sűrű vonalkázás figyelhető meg, melyek U, V formát mutató ún. „kapumotívumok”. Az edény peremét, de sokszor az alját is cickakk, vagy egyenes vonalú bekarcolással zárták le. Gyakori a tüzdelt díszítés is. Néhány töredéken festés nyoma is megfigyelhető. Az inkrusztáció mellett találtunk olyan töredéket is, melynél a külső és belső felületet egyaránt vörösre festették, majd fényezték.

A lelőhelyen számottevő a kőeszközkészlet is. Nyersanyaguk előzetes megfigyelések alapján obszidián, hidro- és limnokvarcit. A legtöbb gyártási hulladék, szilánk és magkő, de nagyon szép kőpengéket is találtunk. A településről nagyobb méretű őrlőkőalap és több őrlőkőtöredék is előkerült.

A badeni objektumok (tároló- és hulladékgödörök) száma elenyésző az újkőkorihoz képest, mégis gazdag leletanyag jellemzi ezt az időszakot is. A házi kerámia készítéséhez már inkább homokot használtak. Több ép edény került ki a gödörből, melyek közül fontos megemlíteni a kis csuprokat, mericéket. Gyakori motívum a korszakra jellemző kannelúra, hálóminta és pontsoros díszítés. A fakerekes szekerek késő rézkori megjelenésére utal az ásatás során előkerült díszített kocsikerék. Pattintott és csiszolt kőeszközök a rézkori gödörökben is jelen vannak. Az obszidiánból készült pengék, magkövek mellett gyakoriak a csiszolt csonteszközök (árok, tűk) is.

A feltárással sikerült biztosan meghatározni a lelőhely É-i határát (Széchenyi u.), D-i széle feltehetően a Vasút utca (esetleg az utca másik oldalán, a házak, kertek) alatt is folytatódik, míg K-i irányban a kerékpárúttal párhuzamosan kialakított park fedheti a települést.

A Kassai u. túloldalán 2006-ban egy másik újkőkori és középkori lelőhelyet regisztrált Pusztai Tamás,²⁷ elképzelhető, hogy a két lelőhely összetartozik. A település Ny-i irányban is biztosan folytatódik, a helybeli lakosok elmondása alapján kertjeikben gyakran találnak kerámiatöredékeket.

Munkatársak: Miskolczi Melinda régész; Hajdú Melinda régészhallgató (ELTE Régészettudományi Intézete); Sáfrány Andrásné, Nagy S. József rajzoló, Nagy Zoltán régésztechnikus (Herman Ottó Múzeum).

KOÓS JUDIT

125. Hidvégardó, Malom-szög

(KÖH 90221)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) N, Ú

A Sajó–Bódva-völgyére vonatkozó, 2011 év elején kihirdetett vészhelyzet és az ehhez kapcsolódó árvízmentesítések során „azonnali feltárásokat” végeztünk Hidvégardó határában 2011. április 13-án és 27–28-án.

A legészakabbi Bódva menti árvízvédelmi töltés, a bódvalenkei szükségtározó gátnyomvonalának építése során néhány faszenes, sötét foltra bukkantunk, bennük szórványos régészeti leletanyaggal. A korábban ismeretlen lelőhelyet a nyomvonal humuszolása során azonosítottuk. A terület lapos, árvízzel veszélyeztetett, egyetlen kiemelkedés sem látszik rajta. Bár ma a folyó bal partjára esik, a légi fotókon látható egykori mederkanyarulatok szerint a történeti korokban ez a rész a Bódva É-i partját alkotta.

A közel 200 m hosszan elnyúló, ritkás lelőhelyen áprilisban leletmentést végeztünk. Az objektumok zöme kormos, faszenes betöltésű gödör volt. Az esetek többségében ovális alakú gödröket a 9. században létesítették. Faszenes, kormos betöltésük révén egy nagyobb égésre, tűzvészre gyanakodhatunk, mely talán az egész telep felhagyásához vezetett. A gödrök mellett két kemencét is találtunk, az egyik nagy méretű, négyszögletes, míg a másik kerek alaprajzú volt. Mindkettő gyengén átégett volt, cseréptapasztást egyik alján sem tapasztaltunk. A kerek kemencéhez egy munkagödör is csatlakozott. A négyszögletes forma feltehetőleg nem sütés-főzéshez szolgált, inkább valamilyen ismeretlen, talán ipari jellegű feladata lehetett.

A gödörből előkerülő nagyszámú, a 9. századra keltezhető kerámia hullámvonalköteggel, valamint sűrűn bekarcolt vonalköteggel díszített volt; előbukkantak egy díszített csonttárgy apróra tört töredékei is. (Az azóta elvégzett restaurálás során egy teljesen kiegészíthető, szarvasagancs elágazásából készített só-, vagy készsége tartót sikerült belőle rekonstruálni. *(Az illusztrációt lásd a borítón!)* A gödrök betöltésében több helyen találtunk ércdarabokat, melyek csekély vastartalma miatt feltehetően gyeppvasércek voltak. Ezeket a történeti korokban a lápos vidékeken, a felső talajrétegekben gyűjtögettek és kevés vastartalmát kohósítással nyerték ki. Mivel a lelőhely környezetében a Bódva ma is mély fekvésű rétterületek között folyik, így bizonyára nem tévedünk, ha a gyeppvasércet helyben talált nyersanyagunk tartjuk. A 9. századi lelőhelyen több újkori beásást is azonosítottunk, melyek 19. századi eredetű tanyaszerű épületekhez tartoztak. Ezen épületek nyomait az ásatáson kívül is megtaláltuk.

A terület földrajzi elnevezése alapján elképzelhető, hogy ez a Bódva mellett álló tanya egykoron malomként funkcionált.

SZÖRÉNYI GÁBOR ANDRÁS

126. Homrogd, Észak

(KÖH 80775)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) N, Kú?, Ú?

A lelőhely Homrogdtól É-ra, a Vadász-patak K-i partján fekvő domb lábánál található. A Kupa és Homrogd közötti optikai kábel-összeköttetés kiépítése során 2011. október 27-én végzett régészeti megfigyelés alkalmával került elő, feltárását 28-án

27 HOM Rég. Ad.: 4111-06